

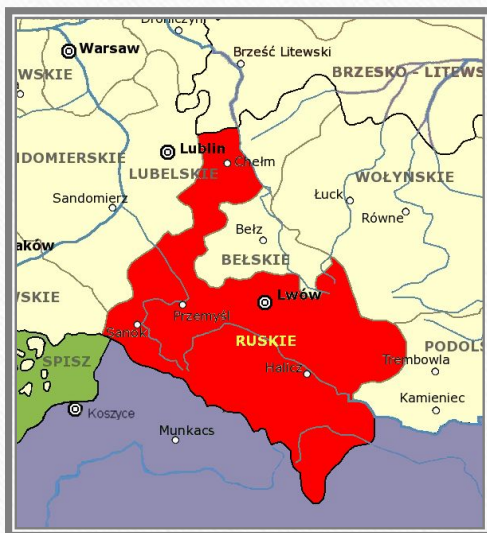
**Адміністративно-
територіальний устрій
українських земель
XV–XVI ст.**

Запровадження польського адміністративно- територіального устрою в Галичині.

У 1432-1635 рр. на українських землях відбулося поширення адміністративно-територіального устрою, який мав місце в Польському королівстві. Поділ на воєводства виник у Польській державі в першій чверті XIV ст. , причому і тоді, й пізніше межі кожного з польських воєводств переважно збігалися з межами колишнього князівського уділу, на території якого воєводство склалося.

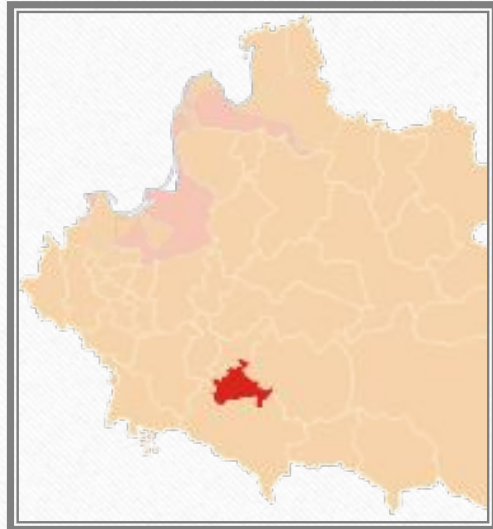
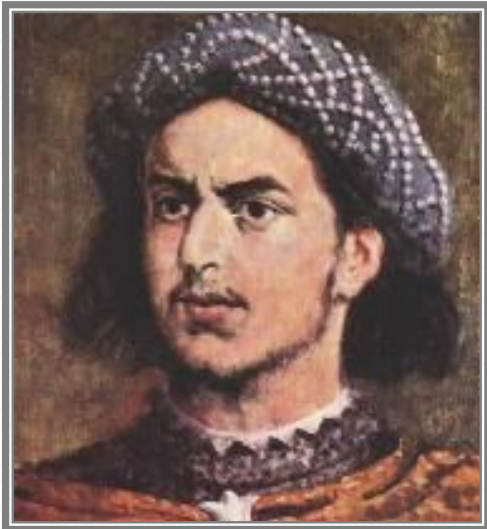
Województwo	Ziemia (na której się znajdowało)	Okres istnienia	Wojewodowie	Miasto wojewódzkie
 poznańskie	poznańska, wschowska	1314–1793	wojewodowie	Poznań
 kaliskie	kaliska	1314–1793	wojewodowie	Kalisz
 sieradzkie	sieradzka, wieluńska	1339–1795	wojewodowie	Sieradz
 łęczyckie	łęczycka	1339–1793	wojewodowie	Łęczyca
 brzeskie	kujawska	XIV w. – 1793	wojewodowie	Brześć Kujawski
 gniewkowskie	kujawska, dobrzyńska	XIV – XV w.	wojewodowie	Gniewkowo
 krakowskie	krakowska	1308–1795	wojewodowie	Kraków
 sandomierskie	sandomierska, lubelska, łukowska	1308–1795	wojewodowie	Sandomierz

Запровадження польського адміністративно-територіального устрою в Галичині.

З українських земель першими статус воєводства здобули Галицька Русь і західна частина Поділля. Перетворення Галицької Русі і Поділля у воєводства — відповідно Руське (з центром у Львові) і Подільське (з центром у Кам'янці-Подільському) — було здійснене значною мірою, а можливо — головним чином, під тиском тамтешньої шляхти: воно зумовлювалося її прагненням набути тих же Прав, якими користувалася шляхта етнічно польських земель; передбачалося зрівнятися з польською шляхтою щодо податків і військової служби, а також перенести з Польщі адміністративно-судовий устрій.

Запровадження польського а дміністративно- територіального устрою в Га личині.

У липні 1434 р. король Владислав III видав привілей, за яким Галицькій Русі і Західному Поділля надане польське право. Цей документ не зберігся, відомості про його видачу і зміст подає польський хроніст XV ст. Ян Длугош. За його словами, привілей виник внаслідок неодноразових звернень панів і шляхти «Русі і Поділля» до Владислава II, де містилися прохання перевести ці землі на польське право. Владислав II начебто мав намір задовольнити їх, але через свою смерть не встиг цього здійснити.

Також у 1462 році було створено Белзьке воєводство. Створене на основі земель Белзького князівства. Входило до складу Малопольської провінції. Столицею воєводства було місто Бєлз.

Руське воєводство

Руське воєводство утворилося на території колиш. Галицько-Волинського князівства (Галицька Русь), пд. частина якого після смерті останнього володаря Юрія Болеслава та боротьби за спадщину відійшла в 1340-ві рр. до складу Королівства Польського на правах особистого домену короля.

Статус воєводства ця територія отримала внаслідок поширення 1434 положень Єдльненьського привілею 1430 на рус. землі (разом із Зх. Поділлям — Подільським воєводством) і поширення на місц. шляхту положень коронного права, які зрівняли її в правах зі шляхтою коронних воєводств. Ліквідоване воєводство 1772 року після I поділу Речі Посполитої.

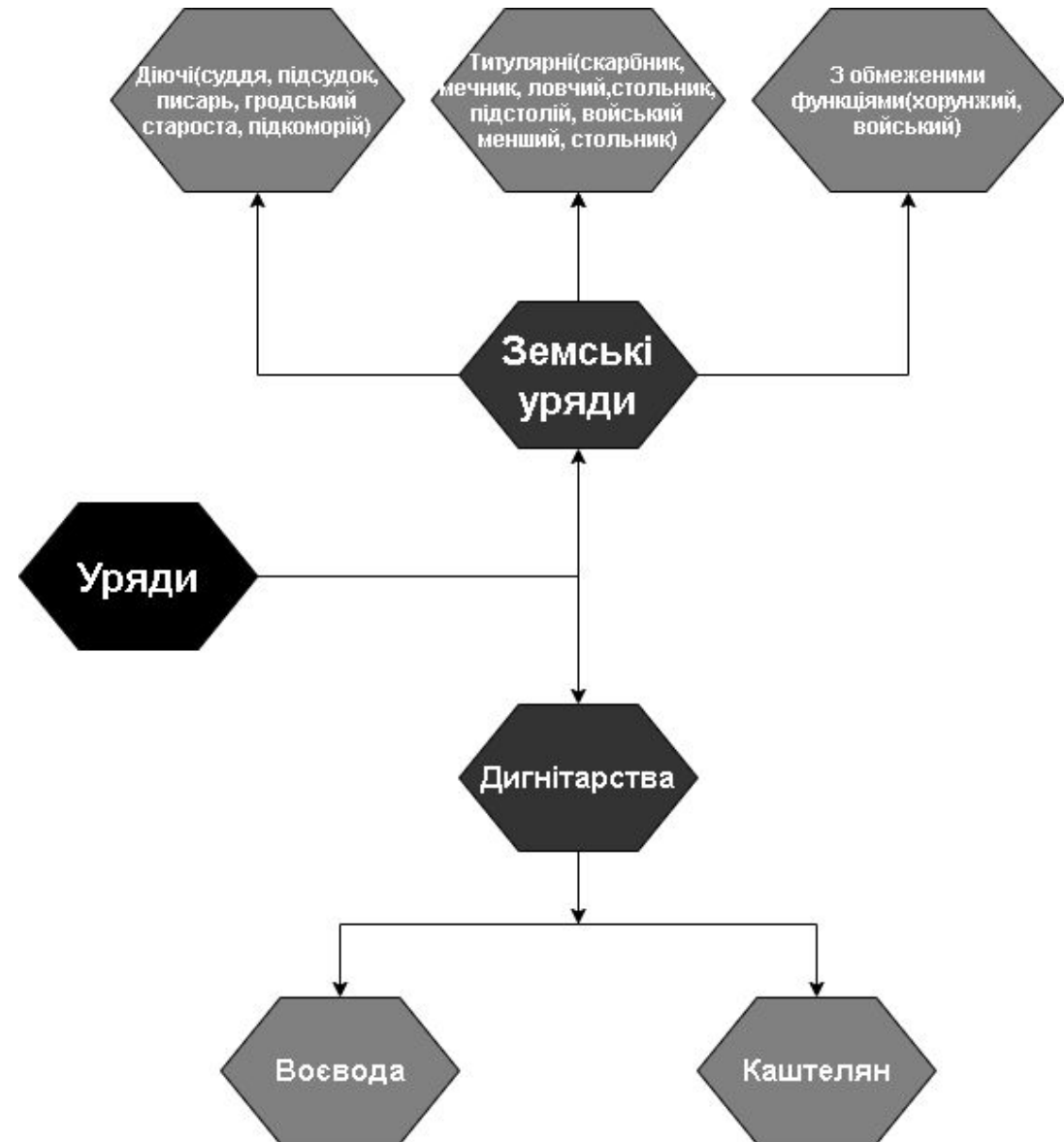
Межі Руського воєводства та його становище

Руське воєводство межувало на зх. із Краківським, Сандомирським та Люблінським воєводствами; на пн. — із Берестейським воєводством Великого князівства Литовського; на сх. — із Волин. землею (із 1566 — Волинським воєводством) та Подільським воєводством. Пд. кордон Р.в. проходив по Карпатському хребту, який відокремлював його від Угор. Королівства. Руське воєводство було однією з найбільш заселених та урбанізованих територій на укр. землях. Наприкінці 15 ст. у воєводстві налічувалося понад 1700 населених пунктів, з яких приблизно 20 % були королівською власністю. У цей час на території воєводства налічувалося 65 міст і містечок. На кінець 16 ст. в Руське воєводство налічувалося бл. 2800 населених пунктів, серед яких було 193 міста і містечка. На момент ліквідації Р.в. на цій території налічувалося бл. 280 міст і містечок.

Поділ на землі та повіти

Руське воєводство складалося з 5-ти земель: Львівської — із центром у Львові, Галицької — із центром у Галичі, Перемишльської — із центром у Перемишлі, Холмської — із центром у Холмі (нині м. Хелм Люблінського воєводства, Польща), та Сяноцької — із центром у Сяноку (нині м. Санок Підкарпатського воєводства, Польща). Руське воєводство було єдиним з-поміж воєводств на укр. землях, яке поділялося на землі. Кожна із земель, у свою чергу, ділилася на повіти. Львів. земля складалася із Львівського, Жидачівського, Городоцького повітів; Галицька земля — Галицького, Тербовельського, Коломийського, Снятинського; Перемишльська — Перемишльського, Переворського, Лежайського, Самбірського; Сяноцька — Сяноцького; Холмська — Холмського, Красноставського, Ратненського та Грубешівського. У 16 ст. зникли старі замкові повіти: у Львів. землі — Глинянський, Олеський, Щирецький; у Перемишльській землі — Дрогобицький, Ярославський, Ланьцутський, Мостицький, Переворський, Жешувський (Ряпівський), Самбірський, Стрийський; у Галицькій землі — Коропецький, Снятинський.

Схема земських
урядів на
українських
землях у
раньомодерний
час

Перелік воєвод
Руського
воєводства від
Люблінської
унії до
Хмельниччини

Єжи Язловецький	1569 - 1575
Ієронім Сенявський	1576 - 1582
Станіслав Ловкевський	1585 - 1588
Ніколас Гербурт	1588 - 1602
Станіслав Гольський	1604 - 1612
Ян Данилович	+1613 - +1628
Станіслав Любомирський	1628 - 1638
Костянтин Вишневецький	1638 - 1641
Якуб Собеський	1641 - 1646
Ярема Вишневецький	1646 - 1651

Ярема Вишневецький

Яре́ма-Миха́йло Вишневе́цький (Єремія-Миха́йло Корибут-Вишневе́цький, пол. Jeremi Michał Wiśniowiecki; 17 серпня 1612, Лубни — 20 серпня 1651, Паволоч) — відомий державний діяч Речі Посполитої. Політик та воєначальник. Ідеолог української колонізації лівого берега Дніпра. Виховувався у православної родині, однак став римо-католиком. Князь з литовсько-руського роду Вишневецьких, нащадок Рюрика I і Гедиміна, родич молдовських господарів, візантійських імператорів, Чингізидів, князів Острозьких і Глинських, московських царів, перших старост черкаських, перших отаманів Війська Запорозького. Один з найбагатших магнатів Речі Посполитої свого часу. Воєвода руський (1646). Батько короля Речі Посполитої Міхала I Корибута Вишневецького. Користувався двома мовами — польською та українською.

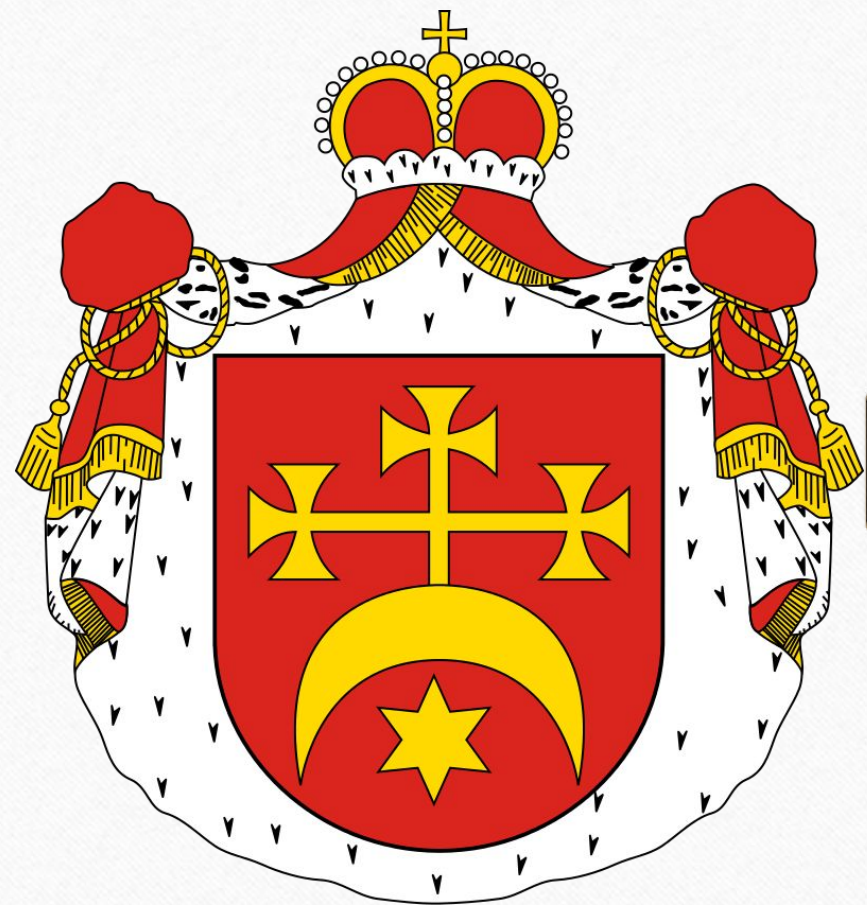

Мирна діяльність Яреми Вишневецького

Володів величезними маєтностями в Україні. Зокрема, на Лівобережжі йому належало 56 міст і містечок з центром у м. Лубнах. Утримував 12-20 тис. першокласного надвірного війська, на Правобережжі.

За 16 років існування «України-Вишневецьчини» чисельність населення краю збільшилася з 4,5 тис. до 230 тис. осіб.

Запроваджував пільги для новоприбулих поселян, активно заохочував ремесла. Відбивши в магната Адама Казановського спадкове місто Ромни, відібране в його батька, Єремія за 4 роки перетворив його в найбільший на Задніпров'ї торговельно-економічний центр. У місті почали розвиватися ковальство, ткацтво, вовництво, з'явився двір для приїжджих купців, роменські ювеліри стали відомими далеко за межами Вишневецьчини. Причому торгова експансія з Вишневецьчини була такою сильною, що її купці вели свої справи в самій Москві, всупереч існуючій в ті часи забороні «литовським людям» торгувати в столиці Московщини.

Військова діяльність Яреми Вишневецького

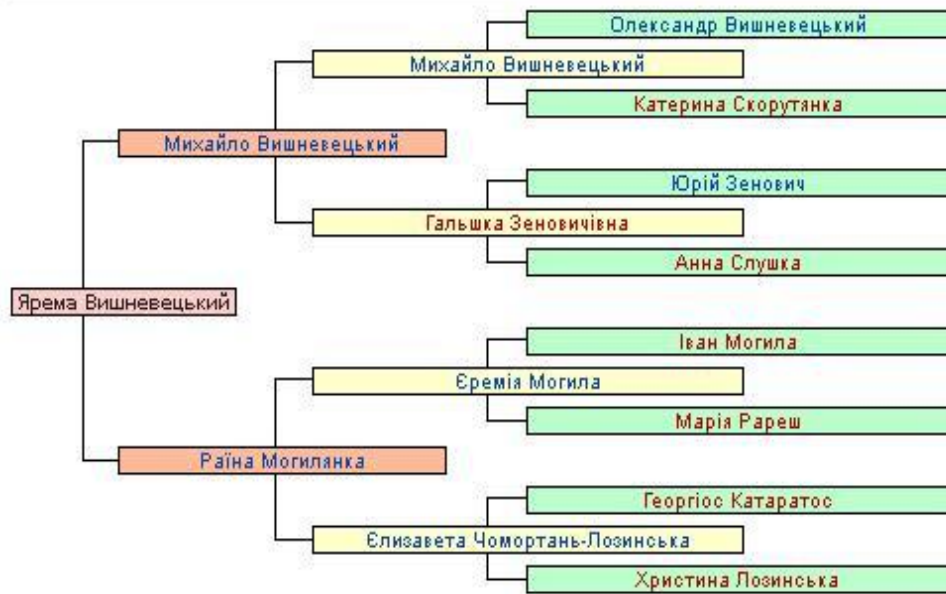

Брав участь у Смоленській війні 1632—1634 років, відбитті наїзду Абazi-паші у 1633 році. Бився з татарами в 1640–1646 роках (Охматівська битва). В його військах були козацькі хоругви, мав фінансові справи з удовою страченого козацького ватажка Івана Сулими. На початку повстання Богдана Хмельницького в 1648 році під тиском повсталих відступив зі своїх володінь на Лівобережжі. 1648 року в костелі Святого Хреста (францисканців) у Львові відбулись збори шляхти, яка вирішила просити Ярему Вишневецького взяти на себе оборону міста, для чого зібрала кошти; він їх взяв, але покинув місто. Під час діяльності в серпні-вересні 1648 року козацької комісії на чолі з Адамом Кисілем без її попередження про напад його відділ атакував Острог, через що були страчені 5 заручників (реєстровців-козаків з корогви Миколи Кисіля)

Смерть Яреми Вишневецького

Помер 20 серпня 1651 року під Поволоччю (за однією з версій від дизентерії). Вважається, що муміфіковані останки Вишневецького знаходяться в крипті монастиря Святого Хреста (Święty Krzyż) в Польщі. Однак польський дослідник, фаховий криміналіст Ян Відацький, котрий проводив дослідження тих останків, піддав сумніву їхню належність Яремі Вишневецькому.

Предки Яреми Вишневецького

Дякую за увагу!

